

*School for Teachers
Училище за учители*

ВАРИАНТИ ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРАКТИЧЕСКО ОБУЧЕНИЕ НА УЧЕНИЦИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНИ ГИМНАЗИИ В РЕАЛНА РАБОТНА СРЕДА

Моника Петрова, Мария Локмаджиева, Милен Минков

*Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника
„Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол*

Резюме. В статията е представен опитът на авторите от организирането и провеждането на практическо обучение на ученици от Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол в реална работна среда. Описани са особеностите на проведените обучения и ползите от тях. Изведени са изводи.

Keywords: partnership, school, business, tailor-made, dual education, professional realization

Професионалните гимназии в България имат нелеката задача да обучат млади специалисти за „задоволяване на потребностите от квалифицирана работна сила, конкурентоспособна на пазара на труда“. Реалностите изискват професионалното обучение в тях да бъде качествено и синхронизирано с нуждите на бизнеса. Търсенето на методи и средства за скъсяване на пътя от ученическата скамейка до пазара на труда е държавна политика, а от там и отговорност на професионалните гимназии.

Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол, (ПГ по ПСТТ – Ямбол) е училище с утвърдени традиции в провеждането на ученически практики в реални условия за ученици, обучавани в професионална област „Транспорт“. Летописната книга на училището разказва за множество проведени такива практики в страната и чужбина, датиращи от създаването на образователната институция през 1960 г. до наши дни. В настоящата статия насочваме вниманието си към споделяне на добри педагогически практики по темата, реализирани в периода 2005 – 2014 г.

Всеки от описаните по-долу варианти на практическо обучение е различен, но има и общи елементи. На първо място, те са реализирани с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез спечелени от гимназията проекти по европейски или национални програми. Обучаеми са възпитаници на гимназията на възраст между 16 и 18 години, подбрани по специално разработени крите-

рии. Осъществени са в бази на бизнес организации, партньори на гимназията. Учебните програми за практическото обучение са съвместна разработка между представители на училището и на фирмите. Всяка от обучителните практики е завършила с документ, удостоверяващ участието на учениците в тях.

Методологията на подготовката и реализацията на обучението схематично може да се опише по следния начин: възникване на първоначална идея; извършване на проучвания; привличане на партньори; целеполагане; изготвяне на план за действие; осигуряване на финансиране; избор на управленски екип; подбор на целеви групи; реализация на идеята; сертифициране на обучението, анализ и изводи.

Първият вариант на добра педагогическа практика, който споделяме тук, е дуално обучение (обучение чрез работа) на 10 гимназисти на територията на две държави – Република България и Република Турция. Дейностите са реализирани в партньорство с Професионален учебен център в град Одрин. Поради трансграничния характер на обучението теоретичните занятия се провеждаха в гимназията ни, а практическото обучение, в рамките на 10 дни – в автосервизите на „Форд“ и „Рено“ в Одрин. На територията на Република Турция за учениците отговаряха по един български и един турски учител, а менторството бе осъществявано от майстори, работещи в съответната фирма и определени от работодателите. Високотехнологичната работна среда и установените фирмени правила на работа оказаха изключително силно въздействие върху учениците. Те повишиха нивото на знанията, уменията и компетентностите си по професията, получиха по-висока мотивация за обучение и реализация. Обучението повлия и за развиване на качества като: колективизъм, толерантност, дисциплинираност, умения за екипна работа, отговорност и др. За преодоляване на езиковата бариера при подбора на учениците бе поставено изискване половината от участниците да владеят турски език. Тук е мястото да се отбележи, че в гимназията ни се обучават ученици и от малцинствата (турски и ромски етнос). В края на обучението практикантите получиха сертификати за проведено обучение, издадени от съответните автосервиси. Проведеното от училището ни през 2005/2006 учебна година дуално обучение бе експериментално, но с изменение на Закона за народната просвета и Закона за професионалното образование и обучение от 2014 г. то вече е нормативно регламентирано.

Първоначалните споразумения за сътрудничество с турските ни партньори се превърнаха в дългосрочни договори. Създадената партньорска мрежа се разшири и през лятото на 2009 г. 20 наши възпитаници осъществиха четири-седмична производствена практика в пет одрински автосервиза: на „Форд“, „Рено“, „Фолксваген“ и два от оторизираните сервиза на „Хюндай“ в града. Посредник между училището ни и фирмите отново бе Професионалният учебен център в Одрин. Този път подготвихме учениците за мобилността чрез

150-часов курс по турски език и 30-часов курс по „Теория на диагностика-та“. Улеснихме адаптирането на възпитаниците ни към турския бит и култура чрез провеждане на едноименен 30-часов курс. И тези практически занятия преминаха при висок интерес от страна на учениците. Поставените цели за по-високо качество на професионалното обучение бяха постигнати. Като нова положителна черта на обучението, освен добрата предварителна подготовка, считаме увеличената му продължителност. Този фактор спомогна за осигуряване на достатъчно време за адаптация към новите условия и последващо по-добро включване в производствената дейност на фирмите. В края на практиката обучаемите получиха Европас-сертификат за проведената мобилност, съвместно издаден от ПГ по ПСТТ, организацията посредник – Професионален учебен център в Одрин, и съответния автосервиз.

През същата година бе организирано и проведено тейлър мейд обучение с други 60 наши ученици в седем ямболски фирми партньори, работещи в областта на експлоатацията и ремонта на пътностроителната (ПСТ) и автотранспортната техника (АТТ). Тейлър мейд обучението е „обучение по поръчка, специално предназначено за някого или съобразено с конкретни изисквания“, затова и особеност на изготвените тейлър мейд учебни програми е конкретното им предназначение за задоволяване на нужди и изисквания на работодателите съобразно фирмените условия и ресурси. Учениците получиха квалификация по част от професията и им бе издадено удостоверение за професионално обучение след 30-часово теоретично обучение и 240-часова практика в реална производствена среда.

Установеното партньорство (професионална гимназия – бизнес организации) улесни през годините провеждането на заложената в учебните планове производствена практика, както и изготвяне на становища от работодателите за нуждата от кадри при подготовката на държавния план-прием на гимназията.

Реализацията на допълнително практическо обучение в реална работна среда за ученици от гимназията продължи и през периода 2012 – 2014 г. През 2012/2013 се проведеха ремонтно-монтажни практики в 4 местни фирми, които по предмет на своята дейност отговарят на специалностите и професиите на учениците, а именно: техник на транспортна техника, монтьор на транспортна техника и монтьор на подемотранспортна техника, монтирана на пътни транспортни средства. Групите бяха с по 10 ученици, за всяка от които отговаряше наставник от фирмата и наблюдаващ учител от гимназията. През следващата година броят на фирмите, приемащи ученици, се увеличи. Увеличи се и броят на практикуващите ученици. До момента общо 109 ученици са преминали 240-часово практическо обучение в производствените условия на 5 фирми партньори от Ямбол, а 45 наши възпитаници, разпределени в 3 фирми, ще преминат през настоящата учебна година подобно обучение. В края на обучението всеки участник получава 300-левово стипендия и сертификат за

проведена практика в реална работна среда, двустранно подписан от директора на гимназията и от управителя на фирмата партньор.

Ето и някои изводи, неописани по-горе и изведени след анализ на резултатите от проведените практики в реална среда.

- С проведените практически обучения в реална среда гимназията ни се нарежда сред водещите училища-експериментатори и носители на нови идеи.

- Тейлър мейд обучението е изключително актуално и може да се превърне в успешен подход за установяване на взаимноизгодни партньорства между образователните институции и бизнеса.

- Видно от извършени изследвания, описани, обучаващите се чрез тейлър мейд подход се реализират по-успешно на трудовия пазар.

- Дуалното обучение въвлеча трите заинтересовани страни ученик – училище – бизнес в общо партньорство и е перспектива за развитие на професионалното образование и българската икономика.

- Представените възможности за практическо обучение на ученици в реална среда са примери за успешно използване на високотехнологичната база на партньорските бизнес организации.

- С проведените практики в реална среда е удовлетворена нуждата на учениците от придобиване на професионални компетентности в областта на компютърната диагностика и ремонта на съвременни ПСТ и АТТ. През цитираните години тази нужда не можеше да бъде задоволена в учебните работилници на гимназията.

- Повишено е нивото на придобитите професионални знания, умения и компетентности на участниците в описаните обучения.

- Установени са стабилни и дълготрайни партньорски взаимоотношения училище – бизнес, при това на международно ниво.

- Скъсена е дистанцията училище – пазар на труда.

- Поддържа се и се повишава професионалната квалификация на учителите.

- Получените от учениците стипендии за вложения труд са силен мотивиращ фактор за участието им в практическото обучение.

Новите актуалности изискват да превърнем описаните модели от иновативно в традиционно обучение, още повече че напълно отговарят на държавната политика в областта на професионалното образование. Наясно сме, че това е нелека задача, но основата е положена и от нас, заетите в сферата на професионалното образование и обучение, зависи дали те ще заемат своето трайно място в образователната системата.

В заключение следва да се отбележи, че описаните педагогически практики са приложими за всички професионални гимназии, професионални училища, центрове за професионално обучение и професионални колежи, независимо от професионалната област, в която обучават своите възпитаници.

ЛИТЕРАТУРА

- Закон за народната просвета*, доп. ДВ. бр. 61, 2014 г.
Закон за професионалното образование и обучение, обн. ДВ. бр. 61, 2014 г.
Tailor-made definition, <<http://www.yourdictionary.com/tailor-made>> (октомври, 2014).
Петрова М., Ученически стаж чрез тейлър мейд обучение – една ползотворна иновация, *Е-образование*, бр. 40, учебна 2010/2011 г.

REFERENCES

- Zakon za narodnata prosveta*, dop. State Gazette. br. 61, 2014.
Zakon za profesionalното образование i obuchenie, obn. DV. br. 61, 2014.
Tailor-made definition, <<http://www.yourdictionary.com/tailor-made>> (Oct. 2014).
Petrova M., Uchenicheski stazh chrez teylar meyd obuchenie – edna polzotvorna inovatsiya, *E-obrazovanie*, br. 40, uchebna 2010/2011.

OPTIONS FOR ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF PRACTICAL TRAINING IN REAL WORKING ENVIRONMENT FOR STUDENTS IN VOCATIONAL SCHOOLS

Abstract. The paper introduces the authors' experience in organization and implementation of practical training for the students of Profesional High School "Nikola Vaptsarov"-Yambol. The characteristics of the real work experience activities and their benefits are given, as well as some conclusions.

✉ **Mrs. Monica Petrova, Mrs. Maria Lokmadjieva, Eng. Milen Minkov**
Vocational School "Nikola Vaptsarov"
Yambol, Bulgaria
E-mail: pg_pstt_yambol@abv.bg